

- 30 *Manutentio ex hoc interdicto an cesset, prolata in causa principali sententia in detentatorem, a quo ipse provocavit?*
 33 *Dicere in hoc iudicio de nullitate non licet, nec conceditur privilegiatis restitutio.*
 34 *Agens interdicto huiusmodi quid probare debeat.*

CAPUT XVII.

AD hæc, quæ velut præludia traduntur, & ad totius capituli enucleationem consulendi Menoch. *de retin. possess. remed. ult. Paz tract. de reur. cap. 2. Scaccia de appellat. quest. 17. limit. 6. memb. 2. Ant. Gom. in l. 45. Tauri, num. 226. Marienz. de stylo Cancellar. tit. 3. cap. 1. §. 27. gloss. 4. Molin. de primogen. lib. 3. cap. 13. Constant. Roger. tract. de remed. possessor. num. 15. Cancr. variar. part. 3. cap. 14. Pot. in l. Si quando, an. num. 107. C. de in lit. jurand. Marefcot. variar. lib. 1. cap. 11. Virgin. de Boccacis de interdict. Vri possideris, cap. 20. Salgad. de Reg. protect. part. 3. cap. 13. ex num. 2. ubi plures, Molin. de iust. & jur. tract. 2. disp. 638. n. 10.*

Ad Num. 1.

De differentiis huius interdicti, quod de interim vocant nostrates, ac Vri possideris, latè Marienz. *sup. n. 19. Menoch. num. 11. Paz n. 20.* sciendum est huiusmodi summariissimum interdictum a iudicis officio procedens commune fore omnibus possessoris remediis adipiscendæ, retinendæ, ac recuperandæ, ut constat ex Menochio, qui in suo tripartito de possessione tractatu, caput triplex ultimo loco collocat de huiusce remedio agens, Observat Salgad. *sup. cap. 11. num. 9. Molin. dict. cap. 13. num. 70. & 71. Scacc. d. memb. 2. num. 9. vers. Hoc possessorium.* Virgin. de Boccac. *num. 11.* nam sicut pro retinenda possessione, ita pro adipiscendâ, & recuperandâ possunt contendentes ad arma devenire, cui iudicis autoritate obviam ire oportet.

Ibi: Cujus equidem praxis origo.

Hæc profequitur, ac refert Anton. Gom. *ubi sup. Menoch. an. 12.*

Ibi: Quod si propriam vim huius interloquutionis.

De etymologia verbi, *interdictum*, non constat, de qua præter Pichard, Mynsinger, Oynotom, & ceteros Institutionum Expositores in §. 1. *Inst. de interdict. Ofwald. ad Donel. lib. 20. cap. 2. lit. M. Cujac. ad tit. Inst. de actionib. in princ. Corral. in l. penult. num. 2. ff. de servitut. Petr. Barbofa in l. Qui prior, num. 7. de iudic. Alciat. in l. 1. num. 43. de novi oper. nunciat. Ex quibus deducitur, nostrum possessorium remedium rectè interdictum nuncupari, cum prohibitorium sit, interim, ac inter duos dictum. De interdictis, & quomodo ab edictis distinguantur, videndus Cujac. *observat. lib. 5. cap. 17. Alciat. lib. 3. parerg. cap. 15. fuse Pichard. rubric. Inst. de interdict.**

Ad Num. 2.

Decretum quod in iudicio hoc summariissimo profertur inter sententias interloquutorias recenentur, cum nec quoad proprietatem, nec quoad possessionem quicquam definit, Cancr. *sup. d. cap. 14. num. 37. Menoch. d. remed. ult. num. 46. Aug. Barbofa collect. cap. Cum venissent, num. 6. de institut. Trentacinq. variar. lib. 3. tit. de probat. resol. 12. num. 4. Ant. Gom. in l. 45. Tauri, n. 226. ad med. Scacc. *sup. d. lim. 6. memb. 2. n. 2. vers. Secunda quia.* Salgad. *ubi proximè, Valasc. consult. 79. n. 17. Bernard. Grav. ad pract. Camere Imper. lib. 1. concl. 7. consid. 1. n. 1.* qua forma concipi debet interloquutoria, tradit Menoch. *n. 4.**

Non tamen poterit iudex interloquutoriam eam revocare, quod in aliis permittitur, ex l. *Quod iuste 14. de re iudic. Menoch. num. 56. Scacc. num. 5.* qui limitat *num. 7.* si decretum nulla præmissa causæ cognitione pronuncietur; nam tunc poterit retractari.

Vers. Quo fit, ut hoc interdictum.

Hoc interdictum, quod est preparatorium ad iudicium plenarium possessionis, intervenire poterit priusquam his principalis inchoetur. Cancr. *num. 4. Ant. Gom. Menoch. Constant. Roger. & alii laudati num. 1.* Imò est solummodo super proprietate disceptetur, erit huic interdicto locus, Ant. Gom. *in*

in d. l. 45. Tauri, n. 226. in fin. Quid apud nos dum pender lis de tenuta majoratus, quod est iudicium possessorium, l. 10. tit. 7. lib. 5. *Recop. an huiusce interdicto agi possit? Negat Molin. d. cap. 13. n. 71.* addens quod si scandalum immincat, Consiliarii manutentione, vel sequestro providebunt, de quo infra, n. 22.

Ad Num. 3.

Quamquam remedium istud proponi possit ab eo, qui non possidet, cum agitur de interdicto adipiscendæ, vel recuperandæ, ut prænotatur supra, n. 2. at D. Covar. sub hoc capite duntaxat de retinenda possessione disserit, idè hic docet, opus esse quod probetur possessio, ut manutentio ex hoc interdicto agenti concedatur; alioqui si se spoliatum queratur, repellitur qui alio remedio interim uti debet, de quo Menoch. *de recuper. remed. ult. Sic conclusionem probant idem Menoch. de retinend. remed. ult. n. 14. 15. & 29. Salgad. d. cap. 12. n. 3. Trentacinq. & alii cumulati supra, n. 1.*

Ad Num. 4.

8 Summaria causæ cognitio desideratur in hoc iudicio possessorio, Menoch. *ubi proximè, n. 33. Salgad. & Trentac. ubi sup. Scaccia d. q. 17. lim. 6. memb. 2. n. 4. Ant. Gom. num. 226. Constant. Roger. n. 15. Paz de tenur. cap. 3. n. 26. Virgin. de Boccac. d. cap. 20. n. 8.* nec requiritur ordo iudiciarius, velut libelli oblatio, contestatio litis, aut conclusio causæ, Salgad. *n. 3. Trentacinq. n. 4. Menoch. n. 27. Boccac. n. 15.* Citatio autem omitrenda non est, Menoch. *num. 31. & 33. Boccac. n. 8. Cancr. part. 1. respons. jur. ex n. 4.* Sed si super actuali possessione apprehendenda rixa, seu scandalum timeatur, iudex ex officio procedere debet, ut possessionem tradat, vel rem sequestro committat, Scacc. *num. 1. & 11. Virgin. de Boccac. n. 22. Ant. Gom. & Roger. ubi supra.*

Ibi: Nos eadem utimur cautela.

9 Quam praxim probat Menoch. *n. 33. & n. 34.* subiungit, levem sufficere probationem, vel semiplenam, quod præter ibi laudatos tenent Marienz. *de stylo Cancellar. tit. 3. cap. 1. §. 27. gloss. 4. num. 19.*

Surd. de aliment. tit. 1. q. 112. num. 22. Aug. Barb. collect. cap. in omni negotio, n. 18. de testib. ubi plures. Paz de tenur. cap. 3. n. 28. Salg. de Reg. protect. p. 3. cap. 12. n. 20.

Vers. Quartum ex præmissis.

Testes in huiusmodi summario iudicio deponentes, si reproducantur in plenario, fidem faciunt absque novo examine, seu ratificatione: quinimò si pendente lite principali tulerint testimonium, absque reproductione probant quoad hoc interdictum. Quæ vera sunt quando plenariè, ac parte citata fuerunt interrogati, Molin. *de primogen. lib. 3. cap. 13. n. 21. Menoch. de retin. remed. ult. n. 38. Molin. de iust. & jur. tract. 2. disp. 637. Rursus an probationes iudicii plenarii possessionis, vel proprietatis ad hoc summarium profint, docet Menoch. n. 37. qui num. 39. cum aliis tenet, iudicem posse fidem adhibere dictis testium sine iuramento.*

Vers. Quintum, est præterea.

In his causis non est opus probationum publicatione, quæ ut alix solemnitates iudicii prætermitti solent, de quibus supra n. 8. Menoch. supra n. 40. Molin. *d. lib. 3. cap. 13. n. 67.* ubi quod aliud cum de tenuta primogenii controvertitur, Paz *d. cap. 2. n. 27.*

Vers. Sextum, accedit ad hæc.

Minor non restituitur eo interdicto, 12 agens adversus omnissimam probationem, & generaliter restitutorio illi denegatur in hoc summariissimo iudicio, Menoch. *n. 54. Molin. n. 63. Scacc. de appell. q. 17. limit. 6. memb. 2. n. 8. Benintend. decis. 79. n. 8. Molin. d. tract. 2. disp. 638. n. 9. Contard. in l. unic. limit. 8. n. 22. C. si de momentan. possess. Azeved. in l. 3. n. 27. tit. 8. lib. 4. Recop. Gutier. pract. lib. 2. q. 88. Paz. cap. 2. n. 28.*

Ibi: Tamen minor læsus in iudicio possessorio.

Quoties de possessione principaliter 13 agitur, minor beneficio gaudet restitutionis, Scacc. *sup. q. 19. remed. 2. n. 2. & n. 8. cum seqq. Molin. d. cap. 13. n. 64. Azeved. ubi proximè, Gutier. d. q. 88. Molin. d. disp. 638. n. 9. vers. Totum diffcultas.*

cult. as. Paz ubi proxime, cap. 3. num. 5. Utrum in iudicio tenentia minor restituatur, disputat Molin. *d. num. 64.* qui licet in negativam propensus videatur, tandem relinquit cogitandum, subdens regia declaratione rem indigere: at Molina alter Theologus affirmativam rectè probat, quæ in praxi observanda, cum in dubiis auxilium restitutionis minoribus concedi debeat. *Maresc. variar. lib. 2. cap. 98. n. 6. Cyriac. tom. 2. controvers. 268. num. 28. Stort. Odd. de restit. part. 1. quæst. 15. art. 6. n. 44. Guttier. pract. lib. 3. q. 31. n. 4.*

Verf. Septimò est in eadem quaestione.

¹⁴ Præterea in causis hujusmodi non obijciuntur defectus testibus ad eorum reprobationem. *Molin. d. cap. 13. n. 66. Menoch. num. 41. Ursill. ad Affict. decis. 351. num. 2. Molin. d. disp. 638. num. 9. verf. Molina ubi supra, Paz d. cap. 2. n. 29. Farin. de testib. q. 62. num. 195.* quod regulare est in summariis causis, nisi irreparabilis læsio subsequeretur. *Azeved. in l. 1. num. 43. tit. 8. lib. 4. Recopil. Rebuff. ad Constitut. Gallia, tom. 3. tit. de reprob. test. art. 1. num. 14. Paz in praxi, tom. 1. temp. 9. num. 25. Marant. de ordin. judicior. part. 6. tit. de testium repuls. n. 19. Aug. Barbosa collect. cap. veniens 38. num. 6. de testib. Ursill. sup. n. 1. Farinac. n. 193. Vide Menoch. de arbit. lib. 1. cas. 32.*

Ibi: Sed quis debet esse in possessione, lite pendente.

¹⁵ Per interdictum *de interim*, non dēcēntur cuiquam vera possessio, sed solum declaratur, quis in detentatione bonorum existere debeat, dum de principali causa controversia definitur. *Seacc. d. q. 19. remed. 2. concl. 2. num. 17. verf. Quia respondeo, Marienz. in l. 9. gloss. 1. num. 3. tit. 7. lib. 5. Recop. Menoch. d. remed. ult. num. 11. Paz de tenu. cap. 2. n. 15. 16 & cap. 3. n. 12.*

Ibi: Ex quo ipse libenter infero.

¹⁶ Dum filius cum parente in iudicio plenario contendit super filiatione, ut ab illo alimenta percipiat, solet peti, ut interim dum lis pender, filius litigans per patrem alatur, ad quod summaria probatio recipitur de filiatione,

cujus meminit D. Covar. *sup. cap. 6. Surd. de aliment. tit. 1. q. 112.* In hac igitur summaria cognitione testium repulsa non admittuntur. *Roman. singul. 388. Ursill. ubi proxime.* Aliud est in principali causa super alimentis, *Farinac. de testib. q. 62. n. 205.*

Verf. Oltarvò, ad hujus rei.

Observat hic D. Covar. quod etsi in hoc remedio solet admitti supplicatio, non tamen terminus in secunda instantia ad probandum conceditur, ex stylo Regii Tribunalis, Granatenfis scilicet Cancellariæ, quem refert *Menoch. de retinend. remed. ult. num. 33.* & immeritò Præsulem nostrum impugnat, probans in hoc iudicio supplicationi locum fore, quod non inficiatur, imò affirmat D. Covar. *hic*, adde Paz *d. cap. 2. num. 30. Guttier. Canonic. lib. 1. q. 34. num. 112.*

Verf. Nonò, ubi ad hujus inmeriditi.

Non licet contra instrumenta nec de falsitate dicere, si aliqua in hoc exhibeantur iudicio. *Molin. d. cap. 13. n. 68. Menoch. n. 43. Molin. d. disput. 638. n. 9. verf. Molina ubi sup.* Ratio est, quia hæc altiore exigunt indaginem, quæ in hujusmodi causis rejicitur. *Paz d. cap. 2. num. 31.* Unde si brevi possit falsitatis suspicio investigari, de ea cognoscetur. Uterque Molina *ibidem.*

Verf. Quod si ageretur.

Licet omnis causa super possessione summaria censeatur, *Marant. de ordin. judic. part. 4. dist. 6. num. 46.* tamen in illis repulsa testium obijci, ac probari possunt. *Barbosa collect. cap. Presentium, n. 4. de testib. in 6. Paz cap. 3. n. 4. Molin. d. num. 9. Farin. d. q. 62. n. 202.* nam cum defensio sit, auferenda non est etiam in iudiciis summariis. *Affict. decis. 351. num. 3.* nec leve detrimentum censeri debet possessionis amissio, propter commodum ejus, *Retinenda, verf. Commodum, Instit. de interd. Paz c. 20. num. 7.* & quæ tradit *d. cap. 3. n. 3. Parlad. differ. 137. num. 20. & lib. 1. quorid. cap. 9. n. 1.*

Ex quo videtur resolvi posse, quæ in dubium revocant nostrates, an scilicet in summario tenentia iudicio objectiones

nes contra testes, & instrumenta admittantur, cum *ex l. 10. tit. 7. lib. 5. Recop.* possessionis causa per illud penitus terminetur, & solum de proprietate liceat agere: nihilominus *Molin. d. cap. 13. locis practiciis*, nihil resolvit, quem sequitur alter *Molina ubi proxime*, de quo etiam *Guttier. Practicar. lib. 2. q. 88.* Mihi quidem semper placebit D. Cov. doctrina, ut in tenentia controversiis de iustitia litigantium (ob grave admodum præjudicium, cum lites super primogeniis diuturnæ regulariter fiant) exactissime cognoscatur, idcirco hoc munus universis Consilio Regio reservatur, ut cuncti Senatores ad decisionem concurrant, *l. fin. tit. 19. lib. 4. Recopilat.* Videas infra *n. 33.*

Ad Num. 5.

Interdictum *Interim*, competit civiliter possidenti tantum, modo alius in actuali possessione non reperitur. *Menoch. de retin. remed. ult. n. 16. & 17.*

Verf. Ego vero, Ibi: Quod erit ibidem observandum.

²¹ *Ex l. 45. Tauri*, non solum civilis, sed etiam naturalis possessio iure ipso in legitimum transferatur successorem majoratus: sed cum saepe contingat, ut duo, vel plures se in successione potiores esse intendant, ex quo jurgia oriri possent dum super apprehensione bonorum contenderent, lite super proprietate pendente; ideo lege cautum est, ac introductum, ut in summariissimo iudicio de tenentia dicto, de possessione haberetur cognitio, & qui potior iure videretur, actualem teneret interim possessionem, reservato ejus plenario iudicio simul & proprietatis, *l. 9. tit. 7. lib. 5. Recop.* Deinceps hujus iudicii natura sic immutata est, ut tenentia sententiæ iudicium possessionum prorsus definatur, jure tantum proprietatis reservato, *l. 10. cod. tit. l. fin. tit. 19. lib. 4. Recop.* Ex quibus liquet, quondam tenentia iudicium nostro interdicto fuisse perimile, ut probat *Paz de tenu. cap. 2. n. 25.* hodie non utique, cum de possessione lis veretur in causis tenentia, de qua iterum agere non licet, de quibus præter *Paz speciali tractatu*, *Molin. de primog. lib. 3. cap. 13. Ant. Gom. in l. 45. Tauri*, *Molin. de just. & jur. tract. 2. disp. 637. Marienz. & Azeved. in d. l. 9. & 10. Recop.*

D. de Faria Covar. Enucl.

Quæritur utrum hodie, cum iudicium tenentia sit possessorium, in quo de possessione principaliter agitur, locus sit interdicto de interim preparatorio, ut declaretur quis in possessione esse debeat, dum super proprietate pronuncietur, cum eo tempore litigantes possint ad arma proflire super bonorum occupatione. *Negat Molin. d. cap. 13. n. 71.* quem sequitur alter *Molin. disp. 638. n. 10.* asserens, per supremum Consilium adhibendam esse providentiam, ne litigantes in scandalum labantur, vel data actuali possessione ei, qui meliori iure niti videatur, vel sequestro, aut administratione bonorum decreta: de quo *Paz sup. c. 2. n. 24.* qui contra tenentes refert, & *cap. 9. n. 3.*

Verf. Sic sanè quicquid Massuerus.

Interdicto *de interim*, etiam detentator juvatur, *Menoch. de retin. remed. ult. n. 18. Virgin. de Boccac. tract. de interd. uti possid. cap. 2. num. 85. Paz sup. cap. 9. n. 4. Valasc. consil. 79. n. 11.* Sic & naturaliter possidentem manutentendum docet *Menoch. cum aliis n. 16.*

Ad Num. 6.

Controvertitur an manutentari debeat ex hoc interdicto possessor, qui adversus se habet juris præsumptionem; De quo *Menoch. sup. n. 21. Guttier. pract. lib. 3. q. 19. n. 11. Azeved. cum pluribus in l. 2. n. 2. tit. 1. lib. 4. Recop. Avil. in cap. 1. Prætor. gloss. 1. n. 18. Palac. Rub. in cap. Per vestras, n. 46. de donat. int. Tusch. lit. M. concl. 79. Argel. de acquir. possess. q. 3. art. 4. ex n. 25. Mirefcot. fuse *variar. lib. 1. cap. 11. Salgad. de retin. Bullar. part. 2. cap. 16. num. 17. Mart. de jurisdict. part. 2. c. 5.* Pro cuius resolutione nonnullos casus D. Covar. distinguit.*

Verf. Primum, ubi de iuribus?

Quoties privatus contra, iurisdictionem, vœtigalia, vel similia, quæ ad Principem iure communi spectant, occupat, aut exercet, cogi poterit ut de titulo possessionis doceat in promptu, alioqui iuribus regis privari debet. *Greg. Lop. in l. 9. gloss. 9. tit. 4. v. 5. Maresc. sup. n. 37. Menoch. n. 24. Mart. n. 15. Guttier. n. 15. Azev. n. 2. & alii plures, quos recensui supra, cap. 1. n. 146.*

V Verf.

Verf. Secundo oportet.

26 Ad justificandam possessionem in casu præcedenti sufficit titulus præsumptus, vel apparens, nisi ex ipso nullitas constiterit. Guttier. n. 8. Marefcot. n. 24. & 59. Mart. n. 32.

Verf. Tertio, quoties contra.

27 Præsumptio juris non vehemens adversus possidentem non impedit manutentionis beneficium. Guttier. num. 14. Menoch. ubi proximè, Marefcot. n. 19. & 45.

Verf. Quarto, non sic respondendum.

28 Si vehemens juris præsumptio, & quæ publica nititur auctoritate, urgeat adversus possidentem, hic manutendus non erit. Menoch. num. 24. Marefcot. n. 39. Virgin. de Boccacis de interd. uti possid. cap. 20 n. 6.

Verf. Duodecimo, merito in hac.

29 Si uterque litigans se possedisse litis motæ tempore probet, qui de antiquiori docuerit possessione, quoad hoc interdictum potior habebitur; nam regulariter prior prævalet possessio, ac posterior clandestina & turbativa creditur, donec de titulo constet. Menoch. de recuper. rem. 15. num. 69. & de retinend. rem. 3. num. 725. Barbosa ex pluribus collect. cap. Licet causam, n. 12. de probation. Gam. decis. 54. Mascard. de probat. conclus. 1195. per tot.

30 Aliqua non prætermittenda præmissis subungere placet. Primum, quando hujus interdicti effectus, ac manutentio perseveret: Et sententiam latam super principali possessorio, cessare etiam ab illa provocatio interponatur, resolvit Salgad. de Reg. protect. part. 3. cap. 12. n. 119. Menoch. de retinend. rem. ult. n. 58. cum seqq. quod de jure communi planè procedit, quo appellatio in possessoriis plenariis non operatur suspensivum effectum, ut ait Menoch. n. 60. at cum Jure Canonico, & nostro Regio quoad utrumque effectum in ejusmodi causis admittatur appellatio, videtur dicendum, existentem in possessione ex interdicto de interm. non esse spoliandum quandiu sententia in

possessorio plenario per appellationem, vel supplicationem, aut in integrum restitutionem executio suspensa est, prout Menochius non obscure insinuat. Consulas Cancer, variar. p. 3. cap. 14. n. 12. Guttier. Canonic. lib. 1. tit. 34. n. 113.

Secundò adnotandum quod omni jure appellatio interdicitur, etiam quoad devolutivum effectum à manutentionis decreto in hoc summariissimo judicio. Salgad. de Reg. protect. part. 3. c. 12. n. 60. 61. & 80. Menoch. sup. num. 48. cum seqq. Scaccia de appellat. quest. 17. memb. 2. à princ. Molin. de just. & jur. tract. 2. disp. 638. n. 10. Paz de tenet. c. 12. n. 6. Trentacinq. variar. lib. 2. tit. de appell. resol. 15. n. 4. & 5. Idem de supplicatione dicendum cum Molina ibidem, ac Menoch. n. 53. etenim ubi illa prohibetur, hæc admitti non debet, nisi appellationem propter judicium præcellentiam vetari contingat. Did. Per. in l. 8. verb. Supplicat. tit. 4. lib. 2. Ordin. Azeved. in l. 1. n. 2. tit. 19. lib. 4. Recop. Pichard. manu duct. ad prax. part. 1. §. 23. n. 3. At D. Covar. sup. n. 4. verf. Octavo ad hujus rei, refert in Granatenfi Prætorio aliud observari, imò in tota Hispania usu receptum asseverat Joan. Garf. de Nobilit. gloss. 1. §. 2. n. 5. Guttier. Canonic. lib. 1. q. 34. num. 112. Monter. in pract. tract. 5. cap. 7. n. 5. Olim quoque in summario possessorio remedio, vulgò de tenuta, apud supremum Consilium supplicans audiebatur, l. 9. tit. 7. lib. 2. Recop. quod interdicto interim est per simile. Paz cap. 2. ex n. 21. quanvis hodie contrarium induxerit lex finalis, tit. 19. lib. 4. Recop.

Tertio, nec de nullitate dicere licet. Menoch. n. 51. Scacc. q. 19. concl. 2. n. 17. Nec minor, aliusve privilegiatus adversus hujusmodi decretum restitutionis auxilio juvabitur. Menoch. n. 49. Paz d. cap. 2. n. 28.

Ibi: Nam in corporalibus sat est.

Agens hoc interdicto suam possessionem probare astringitur de tempore litis motæ, perturbationisve per adversarium illate, vel proximo contestationi. Menoch. de retinend. rem. 3. n. 556. Paz de tenet. cap. 2. n. 20.

SUMMA

SUMMARIUM.

- 1 Testis qualis esse debeat, & quis omni exceptione major censetur.
- 2 Infamia juris notatus à testimonio prorsus removetur, & quæ illa sit.
- 3 Infamia facti definitur.
- 4 Hac infamia affectus quando in testem admitti possit, & quanta fides illi adhibenda.
- 5 Infamia canonica quæ dicatur.
- 6 Laicus contra clericum in criminalibus an possit testificari, & n. 7.
- 8 Inimici testimonium non admittitur: quod declaratur num. 9. & 10.
- 11 Inimicus reconciliatus utrum sit testis habilis.
- 12 Lex Athletæ, §. Dat remissionem, de excusat. tutor. expenditur, ac erodatur.
- 13 Cives, & alii de universitate quando pro ea rectè producantur in testes, & quantam fidem faciant, & num. 14.
- 15 De defectibus, qui in judicio adversum testes obijciuntur, remissive.
- 16 De praxi ad opponendos ejusmodi defectus.
- 17 Si opponatur quid testi, ne deponat in probatione, quomodo iudex procedere debeat.
- 18 In secunda instantia admittuntur litigantes ad probationem defectuum in testes productos in ipsa: & quid de examinatis in prima, & num. 19. & 20.
- 21 Testes in secunda instantia producere non licet de eisdem articulis, aut directo contrariis.
- 22 Limitatur multifariam, ad n. 29.
- 30 Testes nun teneantur respondere, atque jurare circa defectus, seu crimina, quæ obijciuntur eisdem?
- 31 De interrogationibus, quæ in omni testimonio apud nos prætermittuntur, ac generales legis vocantur.
- 32 Si iudex perperam procedens roget testem de crimine, vel infamia, qua illi imputatur, ac ipse fateatur, hujusmodi confessio operabitur ad exclusionem testimonii, aut fidem minuendam.
- 33 Virum ille non legitime interrogatus possit jurans celare veritatem?
- 34 Testis falsò deponens coram iudice non suo, qualiter, & quando per eum D. de Faria Covar. Enuci.

puniri possit, ex num. 24. ad 32. & ad num. 42.

43 Si Ecclesiasticus procedat in clericum, qui in foro seculari testificans peccaverit, nequibit inhibere iudici laico, ne in causa principali procedat, donec iudicium super perjurio absolvatur.

44 Iudex laicus potest procedere ad detectionem falsitatis, quam clericus testis coram eo admisit, quantum ad causæ principalis expeditionem opus sit.

CAPUT XVIII.

Estes ab omni labe criminis, infamiae, atque suspicionis exemptos esse oportet, cap. Constitutum 3. q. 5. cap. Si testes 4. quest. 3. Ant. Gom. var. lib. 3. cap. 12. num. 15. Tusch. Practicar. lit. P. concl. 191. num. 30. Aug. Barbosa collect. cap. Testimonium n. 2. de testib. Azeved. in l. 9. n. 103. tit. 17. lib. 4. Recop. Mascard. de probat. concl. 5. num. 18. & conclus. 464. & conclus. 1357. Ioan. Crot. tract. de testib. à princ. In testibus sunt pendenda ætas legitima, qualitas status, & personæ conditio. Medic. de definitionib. def. 12. n. 2. Ille igitur omni exceptione major habetur, cui obijci nihil potest, quod illi fidem auferat, aut diminuat. D. Covar. de matrim. part. 2. cap. 8. §. 12. num. 17. & 18. Cancer. variar. part. 1. cap. 20. n. 87. Mascard. conclus. 6. num. 70. & hæc qualitas in quolibet præsumitur, donec aliud appareat. Farinac. in Praxi. de falsit. q. 158. num. 99. Cancer. part. 1. cap. 6. num. 68. attamen si pro forma lex ad aliquem actum desideret testes exceptione omnium majores, id probare est opus, ut præfati cum aliis tenent.

Ad Num 1.

Est infamia triplex, juris, facti, & canonica, qua testes notari possunt. Crot. sup. cap. 3. ex num. 14. Juris infamia definitur, quod est læsæ dignitatis status moribus, ac legibus reprobatus, Tusch. lit. 1. concl. 107. num. 1. Cardos. in praxi judic. verb. Infamia, num. 1. Farinac. de testib. q. 56. num. 1. sicut deducitur ex l. Cognitionem §. 1. de var. & extraord. cognit. qui hac aspergitur macula prorsus à testimonio ferendo repellitur, l. 8. tit. 16. part. 3. Tusch. n. 3. Cancer. num. 91. d. cap. 20. Crot. num. 20. V 2 Greg.